

บทที่ 1

บทนำ

ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ บัณฑิตพื้นฐานในการพัฒนาที่สำคัญประการหนึ่ง คือ คุณภาพของประชากร ประชากรที่มีคุณภาพจำเป็นต้องมีสุขภาพอนามัยที่ดี มีร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรง เพราะการมีสุขภาพที่ดีจะเป็นสิ่งที่เอื้ออำนวยให้การทำงาน การเรียนรู้ และการประกอบภารกิจต่าง ๆ มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น ซึ่งย่อมจะยังผลถึงการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าได้ด้วยดี ดังนั้นก่อนที่จะพัฒนาในด้านใด ๆ ก็ตามควรที่จะพัฒนาคนในด้านสุขภาพ เสียก่อน และการนำมาซึ่งความเป็นผู้มีสุขภาพดีนั้น แต่ละบุคคลจำเป็นต้องมีความรู้ ความเข้าใจ มีความสนใจ และมีการปฏิบัติตนอย่างถูกต้องในเรื่องสุขภาพมาตั้งแต่วัยเด็ก เพราะวัยเด็ก เป็นวัยที่กำลังเจริญเติบโตและเป็นวัยที่กำลังศึกษาเล่าเรียน การสร้างเสริมสุขภาพที่ดีให้แก่เด็กจะเป็นการปูพื้นฐานทางสุขภาพที่ดีให้แก่ผู้ใหญ่ในอนาคต ประกอบกับวัยเด็กมีแนวโน้มในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพได้ง่ายกว่าผู้ใหญ่ การปลูกฝังพื้นฐานทางด้านสุขภาพให้กับเด็กวัยเรียนจึงเป็นสิ่งสมควรกระทำอย่างยิ่ง เพื่อว่าเด็กเหล่านี้จะได้เจริญเติบโต เป็นผู้ใหญ่ที่มีสุขภาพสมบูรณ์แข็งแรง เป็นทรัพยากรที่มีคุณภาพในการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าสืบไปในอนาคต

การสร้างเสริมสุขภาพที่ดีให้แก่เด็กวัยเรียนจัดเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบอย่างหนึ่งของโรงเรียนนอกเหนือไปจากการจัดการศึกษาโดยทั่ว ๆ ไป เพราะชีวิตประจำวันของเด็กนักเรียนจะต้องอยู่ในโรงเรียน เกือบตลอดทั้งวัน ตลอดเวลาเหล่านั้นเด็กควรได้รับการพัฒนาส่งเสริมทั้งทางการศึกษาเล่าเรียน และทางด้านสุขภาพอนามัยไปพร้อม ๆ กัน สุขภาพกับการศึกษาต่าง เป็นสิ่งที่มีความสำคัญและสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน สุขภาพเป็นพื้นฐานของการมีชีวิตที่เป็นสุข สุขภาพร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรงจะเป็นสิ่งที่ช่วยส่งเสริมให้การศึกษาเล่าเรียนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพได้ ดังที่ เกรย์สัน (Greyson 1969 : 21) กล่าวว่า "สุขภาพเป็นสิ่งจำเป็นตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ในอันที่จะทำให้เด็กชายหญิงดำเนินชีวิตไปอย่างมีประสิทธิภาพ" ดังนั้นการพัฒนาคุณภาพของประชากรในขั้นพื้นฐานจึงจำเป็นต้องพัฒนาทั้งทางการศึกษาและด้านสุขภาพอนามัยควบคู่กันไป โรงเรียนจึงเป็นสถานที่ที่เหมาะสมอย่างยิ่งต่อการ

พัฒนาสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ให้กับเด็กวัยเรียน ดังที่ ธนวรรณ อัมสมบูรณ์ (2529 : 21) ได้กล่าวว่า "โรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของสังคมหรือชุมชนที่มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด และมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการปลูกฝังคุณภาพชีวิตให้กับประชากรวัยเรียนที่จะเจริญเติบโต เป็นผู้ใหญ่ในวันหน้าและมีบทบาทต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้กับเด็กในช่วงถัดไป"

โครงการสุขภาพในโรงเรียน เป็นกิจกรรมทางการศึกษาที่มีความสำคัญโครงการหนึ่งที่สามารถช่วยพัฒนาส่งเสริมสุขภาพของเด็กนักเรียนและบุคลากรอื่น ๆ ให้มีสุขภาพดีได้ทั้งทางร่างกายและจิตใจ อีกทั้งยังเป็นกิจกรรมที่ช่วยเสริมประสิทธิภาพในการเรียนการสอนให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ดังที่ สุชาติ โสมประยูร (2526 : 21) กล่าวว่า

"โรงเรียนเป็นที่รวมของคนหมู่มากแห่งหนึ่งในชุมชน อันประกอบไปด้วยนักเรียนซึ่งอยู่ในวัยที่กำลังเจริญเติบโต เป็นส่วนใหญ่ นักเรียนจึงสมควรจะได้รับความคุ้มครองจากโรงเรียนให้ปลอดภัยจากความเจ็บไข้ได้ป่วยและอุบัติเหตุต่าง ๆ พร้อมทั้งช่วยสร้างเสริมให้มีสุขภาพดีทั้งทางร่างกายและจิตใจ ซึ่งจะเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้นักเรียนมีความเจริญงอกงามในทุก ๆ ด้านได้อย่างสมบูรณ์ ตามความมุ่งหมายของการจัดการศึกษา ด้วยเหตุนี้โรงเรียนจึงจำเป็นต้องจัดโครงการสุขภาพในโรงเรียน"

โครงการสุขภาพในโรงเรียนประกอบด้วยกิจกรรมที่สำคัญ 3 ด้าน คือ การจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้ถูกสุขลักษณะ การจัดบริการสุขภาพ และการสอนสุขศึกษา กิจกรรมทั้ง 3 ด้านนี้ถ้าสามารถจัดดำเนินงานให้สอดคล้องและสัมพันธ์กันโดยมีผู้บริหารโรงเรียน และบุคลากรทุก ๆ คนในโรงเรียนให้ความร่วมมือซึ่งกันและกัน จัดประสบการณ์การเรียนรู้ทางด้านสุขภาพให้แก่เด็กนักเรียน จัดสภาพการเรียนการสอนวิชาสุขศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาทางสุขภาพของผู้เรียน มีการจัดบริการสุขภาพที่จำเป็นและสามารถให้บริการอย่างทั่วถึง ตลอดจนได้มีการปรับปรุงสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนให้เหมาะสมและเอื้ออำนวยกับกิจกรรมด้านอื่น ๆ แล้ว เป็นที่เชื่อแน่ว่ากิจกรรมดังกล่าวจะสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางด้านสุขภาพของเด็กนักเรียนทั้งทางด้านความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติไปในแนวทางที่ถูกต้องได้ โครงการสุขภาพในโรงเรียนจึง เป็นโครงการที่ได้รับการยอมรับว่ามีความสำคัญ โดยได้ถูกกำหนดให้เป็นโครงการหนึ่งในแผนพัฒนาการศึกษาตามแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ระยะที่ 4 และเป็นโครงการต่อเนื่องในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 (2525 - 2529) ผู้บริหารโรงเรียนทุกระดับทุกสังกัด จะต้องรับผิดชอบจัดให้มีโครงการสุขภาพในโรงเรียน โครงการสุขภาพ

ในโรงเรียนจึง เป็นกิจกรรมทางการศึกษาที่ควรให้การส่งเสริมและจัดให้มีขึ้นทุกโรงเรียน

การจัดดำเนินงานโครงการสุขภาพในโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นจะต้องมีการบริหารงานที่ดี โดยผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้รับผิดชอบในการบริหารโครงการ จัดวางรูปแบบการดำเนินงานอย่างเป็นระเบียบแบบแผน ดังที่ พิชัย แก้วล้าภู (อ้างถึงใน สมบัติ คุรุพันธ์ 2527 : 29) กล่าวว่า "การบริหารงานสุขภาพในโรงเรียนให้ได้ผลดีนั้น ครูใหญ่จะต้องคำนึงถึงปัจจัยและกระบวนการบริหาร เช่นเดียวกับการบริหารงานด้านอื่น ๆ " นอกจากนี้ นิภา มนูญิจู (2525 : 25) ได้กล่าวว่า "ผู้มีส่วนรับผิดชอบในการศึกษาปัญหาสุขภาพศึกษาในโรงเรียน คือ ครูประจำชั้น ครูสอนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตหรือครูสอนสุขศึกษา ครูพลศึกษา ครูหัวหน้าหมวดพลานามัย ครูอนามัยโรงเรียน ตัวนักเรียนเอง คณะกรรมการโรงเรียน ครูใหญ่หรืออาจารย์ใหญ่ และผู้ช่วยฝ่ายต่าง ๆ ซึ่งจะทำในรูปของคณะกรรมการสุขภาพของโรงเรียน" จะเห็นได้ว่า นอกจากผู้บริหารโรงเรียนจะเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการบริหารและจัดดำเนินงานโครงการสุขภาพในโรงเรียนแล้วยังต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคลากรทุก ๆ ฝ่ายในโรงเรียนให้การสนับสนุนในการปฏิบัติงาน จึงจะช่วยให้โครงการสุขภาพในโรงเรียนประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น

เนื่องด้วย ผู้บริหารโรงเรียนมีหน้าที่รับผิดชอบต่อสุขภาพอนามัยของเด็กนักเรียนทุกคน และครูสุขภาพมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนวิชาสุขศึกษาซึ่งเป็น เรื่องเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยโดยตรง เช่นเดียวกัน และนอกจากนี้ครูสุขภาพยังมีหน้าที่จัดบริการสุขภาพให้กับเด็กนักเรียนด้วย บุคคลทั้ง 2 กลุ่มนี้ถือได้ว่า มีบทบาทสำคัญอย่างมากในการจัดดำเนินโครงการสุขภาพในโรงเรียน ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมุ่งที่จะศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนวิชาสุขศึกษา เกี่ยวกับการจัดดำเนินโครงการสุขภาพในโรงเรียน เพื่อต้องการทราบว่าผู้บริหารโรงเรียนและครูสุขภาพมีความคิดเห็นอย่างไรและให้ความสำคัญต่อการจัดโครงการสุขภาพในโรงเรียนมากน้อยเพียงใด ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการกำหนดแนวทาง กลวิธีในการจัดดำเนินงานและปรับปรุงโครงการสุขภาพในโรงเรียนในอนาคตต่อไป ในการนี้ ผู้วิจัยได้เลือกศึกษาเฉพาะในโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐบาลในกรุงเทพมหานคร ซึ่งโรงเรียนเหล่านี้ถือได้ว่ามีความพร้อมทั้งทางด้านบุคลากรงบประมาณ อุปกรณ์การเรียนการสอน และความเจริญของสิ่งแวดล้อมมากกว่าโรงเรียนในเขตการศึกษาอื่น ประกอบด้วย เด็กนักเรียนระดับมัธยมศึกษา เป็น เด็กที่อยู่ในช่วงวัยรุ่นหนุ่มสาว ร่างกายและจิตใจของเด็กกำลังเปลี่ยนแปลงและเจริญเติบโตอย่างเต็มที่ เมื่อพ้นจากวัยนี้ไปแล้วก็จะ

เติบโตเป็นผู้ใหญ่ ถ้าโรงเรียนให้การดูแลเอาใจใส่เกี่ยวกับสุขภาพเป็นอย่างดี เด็กวัยนี้ก็จะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีสุขภาพแข็งแรงในวันข้างหน้าได้ และเนื่องจากเอกสารการวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ยังไม่มีผู้ใดทำการวิจัยมาก่อน จึงเห็นสมควรอย่างยิ่งที่ผู้วิจัยจะได้ทำการศึกษาในเรื่องนี้เพื่อเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงการจัดโครงการสุขภาพในโรงเรียนในโอกาสต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนวิชาสุขศึกษาต่อการจัดดำเนินงานโครงการสุขภาพในโรงเรียน
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนวิชาสุขศึกษาเกี่ยวกับการจัดดำเนินงานโครงการสุขภาพในโรงเรียน

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยนี้มุ่งศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนวิชาสุขศึกษาต่อการจัดดำเนินงานโครงการสุขภาพในโรงเรียนมัธยมศึกษา
2. การวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาจากประชากร 2 กลุ่ม คือ ผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอนวิชาสุขศึกษา
3. การวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตเฉพาะในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกองการมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ที่ตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานคร
4. การวิจัยเรื่องนี้ มุ่งศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอนวิชาสุขศึกษาเกี่ยวกับการจัดดำเนินงานโครงการสุขภาพในโรงเรียนในด้านต่าง ๆ ดังนี้
 - 4.1 การจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน
 - 4.2 การจัดการบริการสุขภาพในโรงเรียน
 - 4.3 การสอนสุขศึกษาในโรงเรียน
 - 4.4 การบริหารงานโครงการสุขภาพในโรงเรียน

ข้อตกลงเบื้องต้น

ผู้วิจัยถือว่า ผู้ตอบแบบสอบถามคือ ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนวิชาสุขศึกษามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการสุขภาพในโรงเรียนดี

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

โครงการสุขภาพในโรงเรียน หมายถึง การจัดและดำเนินงานในด้านการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน การบริการสุขภาพ การสอนสุขศึกษา และการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เพื่อส่งเสริมหรือสร้างเสริมสุขภาพให้แก่นักเรียนและทุกคนในโรงเรียน

ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ผู้อำนวยการ อาจารย์ใหญ่ ครูใหญ่ หรือผู้รักษาการแทน และผู้ช่วยผู้อำนวยการ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยครูใหญ่ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกองการมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ในกรุงเทพมหานคร

ครูสอนวิชาสุขศึกษา หรือ ครูสุขศึกษา หมายถึง ผู้สอนประจำวิชาสุขศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และหรือมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนรัฐบาล สังกัดกรมสามัญศึกษาในกรุงเทพมหานคร

ความคิดเห็น หมายถึง ท่าที ความรู้สึก แนวความคิด ความเชื่อ การตัดสินใจ และการแสดงออกของบุคคลที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด ภายหลังจากที่บุคคลนั้นได้รับประสบการณ์ในสิ่งนั้นเรื่องนั้นมาแล้ว ซึ่งมีทั้งความพอใจ สมใจ นิยมชมชอบ หรือไม่พอใจ ไม่สนใจ ซึ่งไม่มีการชักนำหนักดูว่าผิดหรือถูก ในที่นี้หมายถึง การแสดงออกในการตอบแบบสอบถาม

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย